

Анастасија Спасић*

ПОСТУПАК ЗА РАЗВОД БРАКА У РЕПУБЛИЦИ СРБИЈИ

Брак као установа породичног права има велики значај како за појединца тако и за целокупно друштво, те је држава, прописујући строгу форму и услове за закључење истог, желела да истакне важност озбиљног приступа браку.

Међутим, није редак случај да, током трајања брака, међу супружницима дође до разилажења у мишљењима и погледима на будућност и неслагања у толикој мери да даљи заједнички живот постане неподношљив. У том случају, као једина „сламка спаса“ назире се развод брака као једини начин престанка пуноважног брака за живота супружника.

Породични закон¹ у чл. 41 прописује два разлога због којих се може тражити развод брака – *озбиљно и трајно поремећени брачни односи и објективна немогућност остваривања заједнице живота супружника*. Дакле, захтева се да поремећеност брачних односа супружника траје дуже време и да су у питању озбиљне несугласице и неслагања која их онемогућавају у даљем функционисању и доношењу заједничких одлука, односно да је заједнички живот престао, те да нема изгледа да ће се заједница живота реуспоставити.

За разлику од ванбрачне заједнице која престаје фактичким престанком заједнице живота ванбрачних партнера, *брак је могуће развести искључиво у поступку пред судом*.

Бракоразводни поступак супружници могу иницирати *предлогом* за споразумни развод брака или *тужбом*. Избор између два наведена иницијална акта зависи од самих супружника, односно од њиховог међусобног односа, па ће супружници прибећи предлогу за споразумни развод брака ако међу њима постоји воља за разводом брака и договор о

¹ Породични закон, *Службени гласник РС*, бр. 18/05...6/15.

питању о којем суд мора да одлучи приликом развода – вршењу родитељског права, док се у одсуству истих поступак мора покренути тужбом.

Предлог за споразумни развод брака

Супружници (предлагачи) сачињавају предлог за споразумни развод брака у писаној форми који заједнички потписују и подносе стварно и месно надлежном суду. Стварно надлежан за развод брака јесте основни суд у првом степену, док о евентуално изјављеној жалби одлучује апелациони суд као другостепени. Месно надлежан је суд на чијем подручју се налази(ло) последње заједничко пребивалиште супружника. Будући да је приликом развода брака суд дужан да одлучи и о вршењу родитељског права, уколико супружници имају малолетну децу, саставни део предлога за споразумни развод брака јесте и *споразум о вршењу родитељског права*, као и *споразум о деоби заједничке имовине супружника*.

Супружници се могу споразумети да ће *заједнички вршити родитељско право*, у ком случају споразум садржи и споразум о томе шта ће се сматрати пребивалиштем детета (тј. на адреси ког родитеља ће дете имати пријављено пребивалиште) или да само један од њих *самостално врши родитељско право*, у ком случају саставни део споразума чини споразум о поверавању детета једном од родитеља, висини доприноса који ће други родитељ (са којим дете не живи) плаћати на име издржавања детета и начину одржавања личних односа детета са родитељем са којим не живи. Уколико су супружници током брака стекли имовину која се према Породичном закону сматра њиховом заједничком имовином, неопходно је да постигну сагласност и о подели исте, будући да се разводом брака решавају сва питања која се тичу њихових личних и имовинских односа. Супружнике у току поступка за развод брака иницираног предлогом не може заступати исти пуномоћник.

Након пријема предлога за споразумни развод брака, суд ће заказати рочиште и наведени споразум доставити органу старатељства (центру за социјални рад) ради давања налаза и стручног мишљења у погледу тога да ли је постигнути споразум родитеља у најбољем интересу детета. Претходна „контрола“ постигнутог споразума родитеља у сегменту вршења родитељског права аналогна је обавези суда да у свим поступцима у којима се одлучује о дететовим правима и интересима поступа искључиво у његовом најбољем интересу, како се родитељи, за које се (обориво) претпоставља да ће родитељско право вршити у најбољем интересу детета, не би користили овим правом науштрб

добробити детета. Након добијеног налаза и стручног мишљења, суд ће, скоро увек, донети одлуку – пресуду идентичну постигнутом споразуму родитеља, уколико нађе да је исти у најбољем интересу детета. Споразум о деоби заједничке имовине супружника суд претходно не испитује, већ исти усваја и инкорпорира у изреку судске одлуке. Имајући у виду лошији положај жене у сфери имовинског права, непостојање обавезе суда да испи претходно испита са аспекта правичности се основано у теорији критикује и истиче као проблем, будући да жена, примера ради, може пристати да се у замену за вршење родитељског права одрекне имовине која би јој, бар у одређеном делу, припала, те би у будућности требало радити на измени закона у погледу овог питања.

Са друге стране, уколико суд нађе да постигнути споразум родитеља *није* у најбољем интересу детета, дужан је да предлог за споразумни развод брака одбије као неоснован, када супружници могу да постигну нови, другачији споразум и поднесу га суду или да један од њих поднесе тужбу, уколико не могу да постигну споразум прихватљив за обоје.

Тужба за развод брака

Уколико супружници не могу да постигну споразум о свим питањима везаним за развод брака или један од њих не жели да се разведе, другом супружнику стоји на располагању подношење тужбе за развод брака основном суду на чијем подручју тужени супружник има пребивалиште или боравиште, односно суду на чијем подручју се налази(ло) њихово последње заједничко пребивалиште. Супружник тужбу може поднети сам или преко пуномоћника који мора имати *специјално* и *оверено пуномоћје*, што значи да у пуномоћју морају да буду назначени основ и врста тужбе која се подноси (примера ради, формулација – „Овлашћујем адвоката А. А. из Београда да ме заступа у поступку за развод брака пред Другим основним судом у Београду“) и да исто буде оверено код јавног бележника (нотара).

По пријему тужбе, суд ће заказати рочиште, доставити тужбу органу старатељства ради давања налаза и мишљења у погледу родитељских компетенција и вршења родитељског права и позвати на рочиште парничне странке и евентуално њихове пуномоћнике уколико су их ангажовали. Кључна фаза поступка јесте *доказни поступак* током којег суд изводи доказе неопходне за правилно и потпуно утврђивање чињеничног стања ради доношења одлуке. Суд у бракоразводном поступку најчешће прибегава

саслушању странака, ради утврђивања постојања бракоразводних разлога, компетенција родитеља, као и њихових имовинских прилика ради одређивања издржавања детета, а може саслушати и дете које је навршило 10 година живота како би утврдило његово мишљење о томе код ког родитеља жели да живи. Суд је дужан да мишљењу детета посвети дужну пажњу у складу са његовим годинама и зрелошћу, али није дужан да своју одлуку уподоби израженом мишљењу детета.

Ако на страни једног или оба родитеља постоје околности које би их могле компромитовати у вршењу родитељског права, суд може одредити психијатријско-психолошко вештачење како би стручни тим сачињен од психолога и психијатара утврдио евентуално постојање болести на страни родитеља који би могли да утичу на вршење родитељског права и како би дали мишљење у погледу поверавања детета. *Суд није везан налазом и стручним мишљењем нити органа старатељства нити судских вештака, па може да одлучи другачије, али мора детаљно да образложи своју одлуку.*

Повећана миграција становништа у друге државе ради проналаска бољег и плаћенијег радног места није реткост у пракси, па се може десити да је један супружник (тужени) одсутан из Републике Србије и да не жели да учествује у поступку, ни лично ни преко пуномоћника, односно да његово пребивалиште или боравиште није познато, у ком случају суд може сходно чл. 81 Закона о парничном поступку² да му постави привременог заступника из реда адвоката који ће штитити његова права и интересе све док се не појави пред судом и преузме поступак, будући да супружник који не жели да се разведе не располаже никаквим механизмима којима би спречио другог супружника да се разведе од њега.

Након што суд изведе све доказе и установи да је ствар потпуно расправљена, донеће пресуду којом ће развести брак парничних странака, поверити дете једном од родитеља на самостално вршење родитељског права, обавезати другог родитеља са којим дете не живи да на име свог дела доприноса за издржавање детета месечно уплаћује одређени новчани износ и уредити начин одржавања личних односа детета са тим другим родитељем. Важно је истаћи да у бракоразводном поступку иницираном тужбом *суд не може одредити заједничко, већ искључиво самостално вршење родитељског права*, с обзиром на то да је за заједничко вршење родитељског права неопходно постојање

² Закон о парничном поступку, *Службени гласник РС*, бр. 72/11...10/23 – др. закон.

међусобне комуникације и договора родитеља који у поступку иницираном тужбом изостају, те суд не може да им наметне нешто са чим нису сагласни.

Пресуда о разводу брака доставља се матичару који је дужан да изврши упис чињенице развода у матичне књиге, као и органу старатељства који је дужан да води евиденцију о издржаваним лицима.

С обзиром на то да у односима родитеља и детета може доћи до промењених околности (*rebus sic stantibus*), свако од родитеља, као и дете може новом тужбом тражити измену одлуке о вршењу родитељског права (поверавању детета), висини издржавања или начину одржавања личних односа.

Неминовно је да је у ситуацијама неподношљивог и живота у браку испуњеног незадовољством и међусобном нетрпељивошћу супружника прихватљиво решење развод брака, али сматрамо да законодавац ипак треба да постави одређена ограничења за развод брака како би на тај начин утицао на смањење стопе развода брака у Србији, која, нажалост, из године у годину расте, и како би истакнуо значај брака као установе којој не треба тако олако приступати уколико не постоји спремност за прихватање свих обавеза и одговорности које са собом закључење брака и заједнички живот са партнером повлачи. У прилог томе говоре статистички подаци да је у 2024. години разведено 10.611 бракова, што је за 4,3% више у односу на 2023. годину, док број закључених бракова износи 30.376, што значи да је током 2024. године проценат разведених у односу на закључене бракове скоро 35%.³

Датум објаве: 6.10.2025. године

*Текстови објављени на страници Правне теме на сајту Асоцијације судијских помоћника не представљају правне савете, већ личне ставове аутора, који не морају нужно одражавати ставове Асоцијације судијских помоћника.

³ Закључени и разведени бракови 2024, Републички завод за статистику, <https://www.stat.gov.rs/sr-latn/vesti/statisticalrelease/?p=17040&a=18&s=1804?s=1804>, 7. август 2025. године.